

ÖZET VE ÖNERİLER

Irak'ta mezhepler arası şiddetin geçtiğimiz yıl dinmesinden sonra, federal Irak hükümetiyle Erbil'deki Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) arasında yeni ve en az eskisi kadar yıkıcı bir siyasi çatışma baş gösterdi. Tam Obama yönetimi Amerikan askerlerini Irak'tan çekmek üzere ilk adımları atarken gerilimi arttıran ve Washington'da alarm zillerini çaldıran bu çatışma, söylemsel düzeyde ve perde arkasında yapılan görüşmelerde ve statüsü tartışmalı topraklardaki askeri tatbikatlarda açığa çıkmakta. Kalıcı bir çözüm sadece, iktidarın, kaynakların ve toprakların nasıl bölüneceği veya paylaşılacağı konusunda büyük bir uzlaşmayı kapsayan siyasi bir çözüm olabilir. Ancak ilk planda iki taraf da iletişimin ve güvenlik işbirliğinin geliştirilmesi için ivedi adımlar atmalı, tartışmalı topraklarda ortak askeri kontrol noktaları ve karakollar kurmalı ve defakto olarak sınırı çizen yeni 'tetik hattı' boyunca tek yanlı adım atmaktan kaçınmalıdır.

Bu çatışma, statüsü tartışmalı topraklarda ve özellikle Araplar, Kürtler, Türkmenler ve (bazı bölgelerde baskın olan) daha küçük azınlık gruplarından oluşan bir nüfus çeşitliliğini barındıran ve bilinmeyen miktarda petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olan Kerkük üzerinde yoğunlaşıyor. İşgal sonrasında Irak'ta oluşan güvenlik boşluğunda Kürt güçler, 1991-2003 yılları arasında Kürdistan bölgesiyle Irak'ın geri kalanını ayıran defakto sınır olan Yeşil Hattı, tarihsel miraslarının bir parçası farz ettikleri topraklar üzerindeki iddialarını dile getirmek üzere aşıldı. Birçok bölgesel ve ulusal aktör bu iddialara karşı çıkarken Başbakan Maliki hükümeti de bu bölgelerdeki Kürt etkisini 2008'in Ağustos ayından bu yana geri püskürtmeye başladı.

Sonuç olarak askeri çevrelerin 'tetik hattı' olarak adlandırdıkları ve kıvrılarak Suriye sınırından İran sınırına uzanan ve birçok noktasında Irak ordusuyla peşmerge olarak bilinen Kürt savaşçıların karşı karşıya konumlandıkları, yeni ve kesin olarak çizilmemiş hat boyunca gerilim sürekli yükseldi. 2008 sonlarında ordunun 12. tümeninin Kerkük'e konuşlandırılması, özellikle Kürtleri öfkeliendirirken Arap ve Türkmen rakiplerini cesaretlendirdi.

Gerilimin artması ve kuvvetlerin birbirine yakınlığının yanı sıra, petrol ve doğalgaz çıkarılmasına ilişkin sözleşmeler imzalanması gibi iki tarafın da gerçekleştirdiği tek yanlı siyasi hamleler nedeniyle tetik hattı boyunca pek çok kez anlaşmazlıklar patlak verdi. İletişim eksikliği, bu tür yerel boyuttaki olayların istemeden de olsa iki tarafın da önlemede güçlük çekeceği daha geniş ölçekli çatışmalara dönüşmesine neden olabilir. 12. tümenin gelişine Obama yönetimi, bölgedeki yoğun gerilimin açık bir savaşa dönüşmesini engelleyebilecek bir hamle olarak Kerkük'e ekstra bir tümen göndererek yanıt verdi. Fakat ABD'nin etkisi kaçınılmaz olarak azalmakta.

Başkan Obama'nın, tüm ABD güçlerinin 2011 sonu itibarıyla çekilmiş olacağı ve hatta cephedeki savaş birliklerinin Ağustos 2010'da ayrılmış olacağı yönündeki birçok kez yinelediği, gayet açık mesajı dikkate alınırsa Amerika'nın etkin bir arabuluculuk yürütmesi için az zaman kaldı: KBY ve federal hükümetin her ikisi de Ocak 2010'da yapılması planlanan genel seçim öncesinde temel konularda ödün vermeye yanaşmayacaklardır; Kürt liderler dahil Irak'ın çökmesini bekleyen bazı Iraklılar, dış güçlerden koruyuculuk talep edebilirler, bu da çatışmanın potansiyel olarak bölgesel boyuta taşınmasına neden olabilir.

Eğer ABD yönetimi, geride önemli miktarda askeri varlık bırakmak veya daha kötüsü ülkenin parçalanmasından sonra geri dönmek zorunda kalmadan Irak'ı terk etmek istiyorsa, bir dizi siyasi anlaşma yapmaları konusunda Irak'lıları hem teşvik edecek hem de baskı altına alacak bir çıkış stratejisi bulmak zorunda. Kriz Grubu'nun öteden beri söylediği üzere bu anlaşmalar,

federal düzeyde bir hidrokarbon yasası, Kerkük ve diğer tartışmalı bölgelerde yerleşim ve güç paylaşımı konularında uzlaşmayı kapsmalı ve tüm bunlar anayasanın değiştirilmesi konusunda bir anlaşma imkanı sağlamalı. ABD, ilk planda Bağdat ile Erbil'e aralarındaki iletişimi ve tartışmalı bölgelerde güvenlik işbirliğini geliştirmeleri için yardımcı olmak ve onları bu bölgelerin statüsü konusunda özlü müzakereler yapmaya ikna etmek üzere ivedi adımlar atmalı. Aynı zamanda Amerikan ordusunun askeri komutanlarının daha makul değerlendirmelerinin aksine iki tarafın arasına girerek şiddeti tırmandırmalarını engellemek zorunda kalabileceği ihtimalini de göz ardı etmemeli.

ABD, kendi çabalarının yanı sıra Nisan 2009'da Irak'ın tartışmalı iç sınırları konusunda yayınladığı raporla statüsü tartışmalı topraklar ve, büyük bir uzlaşma stratejisiyle, güç ve kaynak paylaşımı gibi iç içe girmiş konularda da uygun bir platform sunan Birleşmiş Milletler Irak Yardım Misyonu'na (UNAMI) tam destek vermeli. UNAMI, yürütülmesi gereken, ancak Iraklılara kalıcı bir çözüm için baskı yapılması gerektiğinde ABD'nin gücü olmadan başarıya ulaşamayacak karmaşık görüşmelerde arabuluculuk rolü üstlenebilecek en uygun aktör konumunda.

Anlaşmaların nihai koşulları ve bunlara ulaşmak ne kadar güç olursa olsun, bunlardan vazgeçmek söz konusu olamaz. ABD askerlerinin sağladığı birleştirici etki olmazsa Iraklı siyasi aktörlerin, askerlerin çekilmesinin ardından gerekirse dış yardım alarak iktidarlarını ilan edebilecekleri fikriyle tetik hattı boyunca savaşıma ihtimalleri son derece yüksek. Obama yönetimi, geride bırakacağı barışın sürdürülebilir olmasını sağlamak zorunda. Aksi takdirde Bush'un kendi tercihiyle başlattığı savaş, istenirse de sürdürülmesi zorunlu bir savaş haline gelecektir. Başkanın Haziran ayının sonunda başkan yardımcısı John Biden'i gayriresmi Irak özel temsilcisi olarak atama kararı, Biden'in Iraklılara siyasi anlaşmaya varma konusunda yardımcı olma isteği ve UNAMI'ye olan desteğinin yanı sıra, bunun ardından Irak'a yaptığı ziyaret, doğru yönde atılmış isabetli adımlar. Ancak yeterince kararlı, dirayetli ve sonuçlandırıcı olup olamayacağını zaman gösterecek.

ÖNERİLER

Irak Hükümeti ve Kürdistan Bölgesel Yönetimi:

1. Aralarında aşağıdaki konuların da bulunduğu temel meselelerde müzakerelere yeniden başlamalı:

a) Bağdat'taki beş liderlik komitesini yeniden işler kılmalı ve statüsü tartışmalı topraklar, güç paylaşımı ve anayasa reformu, güvenlik ve peşmergeler, dış politika, ekonomi ve petrol/gaz konularında kendi yetki alanlarına giren görüşmelere devam etmeli;

b) Statüsü tartışmalı topraklara dair görüşmeleri, BM denetimi altındaki görev gücüne dahil etmeli, UNAMI'nin Nisan 2009 tarihli tartışmalı iç sınırlara dair raporunda belirttiği üzere her bir bölgede güven artırıcı adımlar atmalı; ve

c) Kerkük vilayetinde en kısa zamanda seçimlerin yapılması hedefini taşıyan, Kerkük'te güç paylaşımı, seçmen kütükleri ve mülkiyet konularına dair Eylül 2008 tarihli vilayet seçimleri kanununun 23. maddesindeki amaçları desteklemek üzere UNAMI'nin arabuluculuk yaptığı müzakerelerde Kerkük'teki siyasi aktörleri desteklemeli.

2. Yeni petrol ve gaz kontratları imzalanması gibi statüsü tartışmalı topraklar üzerinde tek taraflı adımlar atmaktan kaçınılmalı ve iki tarafın da siyasi süreçlerin dışında kalan, şiddete başvuran gruplara karşı ortak operasyon yürütmeye karar verdikleri durumlar dışında,

cephedeki askeri güçlere sadece kendilerine ait bölgelerde hareket etmeleri yönünde açık emirler vermeli.

3. Kürdistan bölgesinde 25 Temmuz 2009'da ve Irak'ın genelinde 30 Ocak 2010'da yapılacak seçimler yaklaşırken, karşılıklı ilişkiler, tartışmalı toprakların statüsü ve bu bölgelerde petrol ve gaz kontratlarının yapılması gibi konularda tahrik edici söylemlerden kaçınmalı.

4. Aşağıdakiler de dahil olmak üzere iletişim ve koordinasyonlu eylem kanallarını açmalı:

a) Irak Başbakanı Nuri El Maliki ve Kürdistan bölgesi başkanı Mesut Barzani veya onların belirleyeceği üst düzey temsilciler arasında sürekli iletişim kanalı açılması;

b) Anlaşmazlıkların erken safhada ortadan kaldırılması amacıyla iki taraftan da oy kullanma hakkı bulunmayan birer yetkilinin seçilerek Irak kabinesi ve KBY bakanlar kurulunda görevlendirilmesi;

c) Erken uyarı için Kerkük vilayetinin taşra kesimlerinde ortak askeri koordinasyon merkezi ve (Kerkük'te halihazırda bulunan ortak polis koordinasyon merkeziyle işbirliği içinde çalışabilecek) tetik hattı boyunca gerçeklere dayanan iletişim kanallarının kurulması; ve

d) Diyala eyaletinde olduğu gibi her vilayette ortak güvenlik komitesinin denetiminde bulunan ve KBY ve federal hükümetten siyasi temsilcilerin bulunduğu bir ortak komitenin koordine ettiği, ortak ordu-peşmerge kontrol noktaları ve karakolların tüm tartışmalı topraklarda kurulması.

Birleşmiş Milletler Irak Yardım Misyonu:

5. Müzakerelerin sürdüğü her düzeyde teknik uzmanlık ve siyasi tavsiyeler sunarak tartışmalı iç sınırlara dair müzakerelerde Iraklı aktörlere destek sağlamalı (bakınız yukarıdaki bölüm).

6. Bilhassa Iraklı aktörlerin süreci çıkmaza sokma tehdidinde bulunmaları halinde BM'nin tartışmalı iç sınırlara dair raporunda tavsiye ettiği üzere iktidar, kaynaklar ve toprak konularını kapsayan büyük bir uzlaşmaya varmaları için müzakerelerde ilerlemelerini sağlamalı.

ABD yönetimi:

7. Iraklı partiler üzerinde yoğun baskı uygulamalı ve geride Arap ve Kürt nüfusun barışçıl ve kalıcı şekilde bir arada yaşayabilecekleri sürdürülebilir bir devlet bırakacak şekilde askerlerin Irak'tan çekilmesi için gereken siyasi, diplomatik, askeri ve mali kaynakları tahsis etmeli.

8. Temel konularda Iraklı aktörler arasında arabuluculuk görevinde özellikle UNAMI'ye tam destek sağlamalı.

9. Statüsü tartışmalı topraklarda tek taraflı adımlar atmamaları yönünde Irak ordusu ve peşmerge birlikleri üzerinde baskı kurmaya devam etmeli ve şiddetli çatışma ihtimalini azaltmak amacıyla iletişimin ve güvenlik işbirliğinin geliştirilmesi için gereken mekanizmaları kuvvetlendirmeli.

Bağdat, Erbil, Brüksel, 8 Temmuz 2009

Aşağıda raporun, Kuzey Irak'daki Kürtler'in Türkiye ile ilişkilerine ve ABD'nin Irak'dan çekilmesi sonrası bu kapsamda oluşabilecek olası senaryo alternatiflerine yer veren 6. bölümünün Türkçe tercümesini de ayrıca bulabilirsiniz.

YENİ UFUKLAR?

ABD'nin çekilmesinin Kürdistan bölgesi de dahil tüm Irak için felaket getireceği konusunda Kürt liderler fikir birliğine sahip.[1] KBY'nin peşmerge bakanı şunları söylüyor: "ABD askerleri çekilir çekilmez Irak'ın tamamı felakete uğrar".[2] Mesrur Barzani daha da ileri giderek şunları kaydediyor: "Amerikalılar giderse ve Irak'ın sorunları çözülmemiş olursa bu, tüm bölge için felaket olur ve daha çok sayıda askerle geri dönmek zorunda kalabilirler".[3]

Birkaç ay öncesine kadar Başkan Obama'nın kampanyasında verdiği çekilme sözünü yerine getirmeyeceğini ümit edenler de artık bu ümidi beslemiyorlar ve o güne hazırlanmaya başlıyorlar. Tarih boyunca Kürtler milli hareketlerini korumak için savaşıma ihtiyacıyla (ki bu, onları dağlarda yaşamaya mahkum etti ve halka büyük zarar verdi) çevrelerindeki daha güçlü aktörlerden yardım ve destek alma arasında sıkışıp kaldılar. Her iki durumda da güvenilir bir koruyucuya ihtiyaç duydular ancak buna hiçbir zaman kavuşamadılar.

İran'ın 1974-1975 arasında verdiği desteğin geçici olduğu ortaya çıktı. ABD'nin 1991 sonrasında sağladığı koruma, Kürdistan bölgesini güvencede tutsa da asla tam anlamıyla tatmin edici olmadı.[4] Kürtler, 2003'ten sonra Amerikan desteğinden daha fazlasını bekliyorlardı. Washington, Irak'ta onlara daha önce hiç olmadığı kadar geniş bir siyasi manevra alanı sağlasa da Kürt liderler ABD'nin, temel hedef olan Kerkük'ün dahil edilmesi konusunda daha fazlasını yapması gerektiği yönünde şikayet ediyorlardı.[5] Herşeye rağmen Iraklı Kürtler, bölgedeki kardeş ırklarının hepsinden fazla refaha kavuştu ve dengeli şekilde olmasa da, gerek koruma gerekse kalkınmadan paylarına düşeni aldılar. Her ne kadar ABD bir miktar askeri varlığını sürdürse de, Bağdat ve komşu devletler karşısında doğrudan koruma sağlayan ABD'nin desteğini kaybetme ihtimali ve Maliki hükümetinin KBY'nin bazı toprak kazanımlarını tersine çevirme girişimleri sonucu Kürt liderler, sözkonusu komşu devletlerden biri olan Türkiye'yi tek muhtemel alternatif olarak görmek zorunda kalıyorlar.

Türkiye, Kürtlerin geleneksel bir düşmanı olarak görülse de, onları Avrupa'ya bağlayan bir köprü, Kürdistan bölgesinin petrol ve gazı için bir ihracat kanalı, büyüyen ekonomisi için ticaret ve yatırım kaynağı ile Kürtlerin daha da az güvendikleri eski bir düşman olan Bağdat'a karşı koruma sunma avantajlarına sahip. Kürt liderler, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin yeniden seçilmesinden sonra 2007'de Türkiye ile muhatap olma gerekliliğinden açıkça bahsetmeye başladılar. Türkiye'nin kuzey Irak'ta Kürdistan İşçi Partisi'ne (Partiya Karkerên Kurdistan, PKK) ait olduğundan şüphelendiği üsleri ardı ardına bombalamasına rağmen o zamandan bu yana ilişkiler sürekli gelişti.[6] İlişkiler, Türkiye ve KBY'nin birbirine ihtiyacı olabileceği fikrinin kabulüne dayanıyor. Mesut Barzani'nin özel kalem müdürü Fuat Hüseyin, şunları söylüyor:

Şiiiler İran'ı, Sünni'ler Arapları seçerse Kürtler de Türkiye ile ittifak kurmak zorunda kalır. Bu durumda Türkiye'nin de Kürtlere ihtiyacı olacaktır. Türkiye ile birlikte olmak zorundayız. Türkiye'nin açısından bakıldığında da Irak'ta başka dostları veya ortakları yok. Birbirimizi sevmiyoruz, sevmek zorunda da değiliz. Amerikalılar Bağdat'la [Kürtler için] iyi bir siyasi anlaşmanın [arabuluculuğunu yapmadan] yakın zamanda çekilirlerse ortaya çatışma çıkacak ve Türkiye'nin hiçbir seçeneği olmayacak.[7]

Üst düzey Türk ve KBY liderleri birçok vesile ile bir araya geldiler (ancak başkan Barzani, henüz cumhurbaşkanı Abdullah Gül veya başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile görüşmedi)[8]

ve iki taraf da Türkiye'nin KBY'yi resmi olarak tanınması dahil ilişkilerde anlaşmayı sağlayacak güven arttırıcı adımları kapsayan bir sürecin gerekliliğine işaret ediyor.[9]

Şaşırtıcı şekilde bu gelişmeler, Osmanlı sonrası Türkiye'nin hak iddia ettiği eski Musul bölgesi olan "Musul vilayeti" fikrini yeniden canlandırdı. Ne var ki bu kez itici güç Türk milliyetçi çevrelerinden değil, üst düzey de dahil olmak üzere Kürt tarafından gelmekte. Bir KBY bakanı şunları kaydediyordu: "Bağımsız olmak hakkımız, fakat bu olmazsa ben Türkiye ile olmayı Irak'la birlikteliğe tercih ederim. Çünkü Irak demokratik değil". Ona göre tek çıkış yolu, "Kürdistan bölgesinin yeni Musul vilayetinin parçası olarak Türkiye'ye, Türkiye'nin de kendi içindeki Kürtlerin durumuna bir çözüm ile birlikte AB'ye katılması".[10] Ancak Ankara'daki yetkililer, Türkiye'nin daha fazla Kürt nüfusunu resmi olarak içine almasının arzu edilir olmadığını ve siyasi açıdan tahayyül edilemeyeceğini açık olarak ifade ettiler. Bir yetkili şunları söylüyordu:

Iraklı Kürtlerle ekonomik birliktelik gelecekte mümkün. Fakat bu resmi değil, fiili bir birliktelik olmalı. Biz Irak'ın bütünlüğünden yanayız. Irak, bölgedeki etnik ve mezhepsel dengenin barometresi gibi. Fakat ekonomik teşvikler mümkün. Bağdat'la anlaşarak Kürt bölgesiyle sınırlarımızı esnek hale getirip bir ekonomik bölge oluşturabiliriz.[11]

KBY başkanının özel kalem müdürü Fuat Hüseyin, daha hafif ancak yine de radikal bir öneri getirdi. "Biz Türkiye'nin parçası olmak istemiyoruz ve Türkiye de daha fazla Kürt'ü istemiyor" dedi ve Obama yönetiminin açıklanan takvime uygun olarak çekilme niyeti olduğunu ve bunun sonucunda Irak'ın çökeceğini Kürt liderlerin anladığını belirtti. Bu durumda Kürtlerin, büyük ihtimalle sürekli savaşların ve bölgeden gelen müdahalelerin pençesinde kalmış, büyük ölçüde yetkilerini yitirmiş bir Irak'ın içinde kalmakla birlikte, Türkiye ile ittifak kurmaktan başka seçeneklerinin olmadığını da ekledi. Ona göre böylece Kürtler Türkiye'nin korumasından faydalanırken bunun karşılığında Türkiye, Kürdistan bölgesinin petrol ve gazına, hatta Kerkük'ün yüksek miktardaki rezervlerine doğrudan erişim kazanacak: "Türkiye dolaylı yoldan Kerkük'e sahip olacak", ki bu Arap çoğunluklu Irak'taki kaostan faydalanarak Kerkük'te nüfuzlarını genişleten Kürtler aracılığıyla, "Türkiye'nin burayı elde etmesinin tek yolu".

Irak'ın parçalanması durumunda Kerkük'ü Kürdistan'a dahil eden bu senaryo, merkezi bir devletin yeniden kurulması ihtimalini hayati bir tehlike olarak gören Kürtler açısından günü kurtaran bir durum olacaktır. Bağımsızlık ümitlerinden vazgeçip, bir Kürt devletinin kurulmasına şiddetle karşı çıkan ancak doğu sınırında bulunacak ve Ankara'nın sıkı denetimi altında olacak istikrarlı bir Kürt varlığından fayda sağlayabilecek eski bir düşmanın vereceği korumayı kabul etmek zorunda kalacaklardır.

Şimdiye dek Türkiye, gelişmelere son derece ihtiyatlı yaklaştı ve açıkça görüldüğü üzere Bağdat'ı devreden çıkararak doğrudan Kürtlerle yeni bir düzenleme yapma ihtiyacının doğabileceğini göz önünde bulundurdu. Türkiye bunu ancak Arap çoğunluklu Irak'ta istikrarsızlık hat safhaya ulaşıp kendi stratejik çıkarlarını tehlikeye düşürürse düşünecek. Bir yetkilinin sözleriyle "Iraklı Kürtlerle Irak'taki başka hiçbir grupta olmadığı kadar ortak çıkarımız mevcut".[12] Ankara'daki yetkililer Kürdistan bölgesindeki yatırımlarını artırma ve petrol ve gaz ihracat kanalları açma isteklerini dile getirdiler.[13] Aynı yetkili, "Kürtleri teskin etmeye gayret ediyoruz" diyordu. "Onlara ümit vermek istiyoruz. Böylece karşılımları çıkan kısıtlamaları onlara göstermek için daha fazla inandırıcılığımız olur". Ayrıca PKK'nın kuzey Irak'taki varlığına ilişkin KBY ile işbirliği yapma ihtimalinin de bulunduğunu belirtti.[14]

Türkiye'nin temel kaygısını, Irak üzerindeki etkisini 2003'ten bu yana endişe verici düzeyde artırdığını düşündüğü ve nükleer programının en azından üst düzey bazı yetkililer tarafından askeri nitelikte olduğu düşünülen İran oluşturuyor.[15] Bu açıdan ABD'nin çekilmesi sonucu Irak'ın parçalanması İran'a daha da fazla imkanlar sunacak bir kabus senaryosu teşkil etmekte. Bu riski azaltmak için Türkiye, hükümeti kuvvetlendirmek amacıyla Bağdat'la olan bağlarını güçlendirmeye çalışıyor. Temmuz 2008'de üst düzey stratejik işbirliği konseyi kurulmasına ilişkin ortak açıklama yayınlandı ve Haziran 2009'da geçici güvenlik işbirliği anlaşması imzalandı. Türkiye ayrıca Mart 2009'da Basra'da konsolosluk açtı. Yetkililer, özel konuşmalarında bunun amacının İran'ın güneydeki etkisinin önüne geçmek olduğunu belirtiyorlar.

Ankara'nın ikilemi, ABD askerlerinin çekilmesinden sonra neler olacağını kestirememesinden ve bu nedenle de tüm yatırımını Bağdat'a yaparak Kürtleri kendinden uzaklaştırmak ile gelecekte İran etkisindeki Irak'la arasında tampon oluşturmak amacıyla KBY'yi destekleyerek Bağdat'ı öfkelenmek arasında kalmasından kaynaklanıyor. Aslında elindeki kozları iyi değerlendiriyor ve iki tarafla da ilişkilerini dengede götürüyor.[16] Aynı zamanda Irak politikasını ABD ile uyumlu tutmaya da gayret ediyor.[17] Bu arada KBY'nin petrol ve gazını ihraç etmesini destekleyerek Kürtleri, ekonomik birlikteliğin çok uzakta olmadığı konusunda da teşvik ediyor. Ankara'nın onayıyla harekete geçen Genel Enerji ve PetOil gibi küçük Türk şirketleri, Kürt petrol yataklarına ilişkin yaptıkları anlaşmalarla öncü bir rol oynuyorlar.[18]

Bu tür senaryolar oluşturmanın yararsız olduğu kolayca iddia edilebilir, ancak uzlaşma bir yana ana aktörlerin karşılıklı oturarak müzakere etme isteklerinin dahi olmaması ve ABD askerlerinin çekilmesinin ardından ortaya çıkacak belirsizlikler, Iraklı aktörlere ve komşu ülkelere pek seçenek bırakmıyor. Daha da kötüsü bu tür tahminler, siyaset sürecini mevcut eğilimleri değiştirmek yerine daha da güçlendirecek şekilde etkileyebilir. Örneğin Kürt liderler Irak'ın yitirildiğini ve Kerkük'ün kontrolüne sahip olacaklarını düşündükleri gelecekte tek şanslarının Türkiye olduğuna ikna olurlarsa, statüsü tartışmalı topraklar üzerinde uzlaşmaya varmalarını sağlayacak fazla bir teşvik kalmayacaktır. Bu da ülkedeki istikrarsızlığın artmasına ve tahmin edilen en kötü durum senaryosunun gerçeğe dönüşmesine neden olacak olayların hızla meydana gelmesine yol açacaktır.

[1] Kriz Grubu'nun Irak'ın diğer bölgelerinde Mayıs ve Haziran 2009'da siyasetlerle yaptığı görüşmeler gösteriyor ki ABD askerlerinin çekilmesini destekleyen kamuoyu açıklamaları yapılırsa da bu görüş pek çok kesimde paylaşıyor.

[2] Kriz Grubu'na verilen mülakat, Şeyh Cafer Şeyh Mustafa, KBY'nin peşmerge bakanı, Erbil, 24 Mayıs 2009.

[3]Kriz Grubu'na verilen mülakat, Mesrur Barzani, Sari Blent, 23 Mayıs 2009. Başbakan Neçirvan önceki söyleşilerden birinde ABD askerleri çekildiğinde temel meseleler halledilmemiş olursa “iki taraf [Bağdat ve Erbil] arasında savaş olacağını” söyle-mişti. Associated Press'in verdiği haber, 14 Şubat 2009.

[4] 1991-2003 arasında ABD ve AB, Türkiye'nin talebine uygun olarak Kürtlere verdikleri maddi yardımı insani yardımla kısıtladılar.

[5] Mesut Barzani şunları kaydediyordu: “[ABD ile] tarihten gelen ve dostane ilişkilere sahibiz, ancak açıkça söylemek gerekirse daha fazlasını bekliyorduk. Bu sorunu [Kerkük] çözmekte daha büyük bir rol oynayabilirlerdi”. Reuters’e yaptığı açıklama, 13 Mayıs 2009.

[6]Bu konuda bir inceleme için bakınız Kriz Grubu Orta Doğu Raporu N°81, Türkiye ve Iraklı Kürtler: Çatışma mı İşbirliği mi?, 13 Kasım 2008.

[7] Kriz Grubu’na verilen mülakat, Fuat Hüseyin, Kürdistan bölgesi başkanının özel kalem müdürü, Erbil, 24 Mayıs 2009.

[8]Cumhurbaşkanı Gül ile başkan Barzani arasında Bağdat’ta Mart 2009’da yapılması planlanan görüşme gerçekleşmedi. Pek çok neden öne sürüldü. Bunların ortak yanı, Kürtlerin gözünde Türkiye’nin Kürdistan bölgesini ve hükümetini resmi olarak tanımaması oldu. Kriz Grubu’na verilen mülakat, Kürt danışman, Washington DC, 14 Nisan 2009. (Ayrıca bir sonraki dipnota bakınız.)

[9]Cumhurbaşkanı Gül’ün Mart 2009’daki Bağdat ziyareti sırasında Kürdistan bölgesini kast ederek iki kez “Kürdistan” kelimesini kullandığı, ancak “Kürdistan bölgesel yönetimi” tanımını kullanmadığı kaydedildi. Ancak bir gazetecinin “Kürdistan bölgesel yönetimi” teriminin Irak anayasasında açıkça yer aldığını ve Türkiye’nin bu anayasayı meşru kabul ettiğini belirtmesi üzerine, aynı fikirde olduğunu söyledi. Kriz Grubu’na verilen mülakat, Kürt danışman, Washington DC, 14 Nisan 2009. Buna rağmen Gül’ün sözlerinin, üst düzey Türk yetkililerin şimdiye dek kamuya açık yaptıkları açıklamalar düşünüldüğünde, KBY’yi tanımaya en yakın sözler olduğu söylenebilir. Bu tür farklar küçük olarak görülebilse de her nüans, gerek Türkiye’de gerekse Kürtler arasında büyük hissiyatlara yol açıyor.

[10]Kriz Grubu’na verilen mülakat, Erbil, 22 Mayıs 2009. Üst düzey bir Kürt lider de Kriz Grubu’na Haziran 2008’de aynı şeyi söyledi. Aralık 2008’deyse Kerkük’ten bir Kürt siyasetçi, Musul vilayetinden Kürtlerin en iyi seçeneği olarak bahsetti. “KBY’nin stratejik çıkarı Türkiye’yle olmaktır. Türkiye’nin Kürdistan bölgesindeki etkisi Bağdat’inkinden kat kat fazladır. Kürtler etnik açıdan İranlılara daha yakındırlar, ancak stratejik ve ekonomik açıdan Türkiye’ye yakınlaşmak çok daha isabetli olur. Musul vilayetinin yeniden ortaya çıktığını görebiliriz”. Kriz Grubu’na verilen mülakat, Amman, 2 Aralık 2008. Ne var ki söz konusu yetkililerin veya siyasilere hiçbirisi Musul’un kendisinin yeni Musul vilayetinin bir parçası olması gerektiğinden söz etmedi.

[11] Kriz Grubu’na verilen mülakat, Ankara, 21 Temmuz 2008.

[12] Kriz Grubu’na verilen mülakat, Türk yetkili, Ankara, 28 Ocak 2009.

[13] Örneğin Türk yetkililer, Dana Gaz ve Crescent Petrol’ün sahibi Hamit Cafer ile bir araya gelerek Hor Mor ve Çamçamal’dan gaz ihracatı konusunu görüştüler.

[14] Kriz Grubu’na verilen mülakat, Türk yetkili, Ankara, 28 Ocak 2009.

[15] Kriz Grubu’na verilen mülakatlar, Türk yetkililer, Temmuz ve Kasım 2008.

[16] Kriz Grubu’na verilen mülakat, Türk yetkili, Ankara, 6 Temmuz 2009.

[17] Kriz Grubu’na verilen mülakat, Soli Özel, Habertürk yorumcusu, İstanbul, 5 Temmuz 2009. ABD’li diplomatlar, stratejik çerçeve ve kuvvetlerin statüsü anlaşmalarında Irak-ABD müzakerelerinin Kasım 2008’de başarıyla sonuçlanmasında Türk diplomasisini, oynadığı kilit

rolden dolayı takdirle karşılıyor. Kriz Grubu'na verilen mülakatlar, Ankara, 29 Ocak 2009 ve Washington DC, 27 Mayıs 2009.

[18] Kriz Grubu raporu, Türkiye ve Iraklı Kürtler, a.g.e., s. 15.